

Institute for War and Peace Reporting

Veronauka ili Veronavika

By Branko Bjelajac

Srpska pravoslavna crkva odnela pobjedu u kontroverznoj debati oko uvođenja veronauke u škole.

20 Sep 2001

Uprkos ogorčenom protivljenju, Srpska pravoslavna crkva, SPC, nakon 55 godina ateizma, uvela je ove jeseni veronauku u škole. Vesto iskoristivši političku borbu jugoslavenskog predsjednika Vojislava Kostunica i srpskog premijera Zorana Djindjica oko primata u Srbiji, crkva je odnela odlučujuću pobjedu.

Posto je Kostunica, prema sopstvenim recima vernik SPC, Djindjic je rešio da pridobije simpatije iste institucije i potencijalnih glasača, te popravi svoj imidž "nacionalnog izdajnika", posle isporuke Slobodana Miloševića Hagu.

Iz potrebe da pažnju javnosti preusmeri sa izručenja Miloševića na neku drugu temu, i dokazuje da njegov patriotizam i srpstvo ne zaostaju za Kostunicinim, on je u julu 2001. posetio patrijarha Pavla, održao konsultativni sastanak sa pobornicima veronauke i potom izjavio da je Srbija ponovo uvela veronauku.

Vladina uredba je doneta 27. jula, na brzinu, bez ikakve pripreme u školama. Ostavljena je mogućnost da ko ne želi veronauku, može da izabere građansko vaspitanje. Verski krugovi su navijali da predmeti budu obavezni, što je ministarstvo prosvete odbilo, pozivajući se na postojeći Zakon o školstvu.

Premijer Djindjic je zato 17. avgusta ponovo posetio Patrijarsiju, te potom izjavio kako će veronauka, na njegovu žalost, biti fakultativna, zbog postojećeg zakona koji je na snazi, ali da će se i to uskoro promeniti, pa će biti obavezan predmet.

Posledica ishitrene uredbе je opšta zbunjenost nastavnog kadra, haos u školama sirom Srbije, a od roditelja se može čuti kako kažu da ne žele da im deca "ljube krst". Dugoročno, takva uredba vodi klerikalizaciji društva, a ne reformama, tvrde u liberalnim krugovima. Ustav definiše da u Srbiji ne postoji državna crkva kao i da su sve verske zajednice ravnopravne.

Raspoloženje u društvu ne odlikava, međutim, u potpunosti političke potrebe premijera.

"Nemam ništa protiv veronauke, ali kada su rekli da će tamo da krstavaju decu, ja sam odustao", kaže Dule, srednjoskolac iz tehničke škole u Zrenjaninu. "Razredna nam je kazala da moramo da se odlučio za jedan predmet, pa sam upisao onaj drugi, iako ne znam o čemu se radi. Još nam je kazala da će nastava početi polovinom oktobra".

Duletov brat Toma, koji pohađa poljoprivrednu školu u Zrenjaninu kaže: "Ja sam glasao da se veronauka uvede, ali i ja sam čuo da će da se ljubi krst, tako se priča,

pa neću da se prijavim". I dodaje: "Sto se mene tice, ja najradije ne bih nijedan predmet. Dosta mi je škole".

"Ja nisam za veronauku," kaže Milan, tata djaka prvaka i programer iz Beograda. "Mislim da bi bilo mnogo bolje da je napravljen predmet istorija religije uz malo sociologije, i to me malo buni sto nije ucinjeno. Ovako, protivim se i veronauci i onom drugom predmetu".

Nastavnici i direktori skola su vise nego zbunjeni. "Mi nemamo nikakve informacije", kaže Branislav Mincic, vrsilac duznosti direktora OS "Zmaj" u Sremskoj Kamenici. "Iz ministarstva su obećali informativne materijale koje će deca odneti roditeljima... a škole će morati da organizuju nastavu. Mi ionako kuburimo sa prostorom, pa će biti problematichno smestiti jos dva predmeta u raspored".

Ni oni koji su vernici, nisu sigurni da je predlozeni fakultativni model pravi. Na primer, Andjelka, arhitektonski tehnicar iz Beograda i majka osnovca kaže da i srcem i dusom podrzava veronauku, ali "ukoliko to podrazumeva ono sta će deca da uče. Mislim da su deca suvise mala da donose samostalne odluke o veri, to će doći kasnije. Moja prijateljica misli da bi bilo bolje da deca imaju informativne casove bez ikakvih obaveza, domacih zadataka i slicnog, i slobodu da mogu da ne dolaze ukoliko se od nastave zamore ili postanu zbunjena".

Javna rasprava na ovu temu je trajala skoro godinu dana, i nije pokazala da u drustvu postoji konsenzus. Naprotiv, protivnici i zagovornici ideje gorko su se sukobljavali. Ni u institucijama drustva nije bilo saglasja.

Ministarstvo prosvete se mesecima zalagalo da se veronauka ne uvede u sve škole ove godine. Zabrinutost prosvetara bila je vise profesionalne prirode - zalagali su se, barem u pocetku, da se veronauka prvo uvede kao samo u ogledne škole, da se analiziraju problemi i propusti, i da se prepravljen nastavni plan I udzbenici pripreme za sledecu godinu za uvodjenje u sve škole.

Kasnije su njihovi razlozi popustili pred politickim zahtevima, pa su se poslusno ukljucili u klerikalizaciju obrazovnog sistema. Ali, liberalni krugovi, nevladine organizacije i mnogi uticajni profesori univerziteta u Beogradu i Novom Sadu su od pocetka podsecali da je upravo SPC bila jedan od tvoraca nacionalnog programa koji je Milosevica doveo na vlast.

Podsecali su da se SPC okrenula od Milosevica kad je on poceo da gubi ratove, a ne zato sto ih je vodio. Otuda sada mnogi izvode zakljucke da je pogubna ideja nastavila da zivi i sa novim vlastima. Njihov otpor, sa usvajanjem vladine odluke, nije otupeo.

Naprotiv, kada su pobornici verounauke u skolama mislili da su dobili bitku i kada se Ministarstvo prosvete konacno odlucilo da sledi premijersku liniju odlucivanja o nastavnom sistemu i verskom obrazovanju, protivnici su digli glas.

Aktivisti nevladinih organizacija za zastitu ljudskih prava, demokratiju I mnostvo univerzitetskih profesora i javnih i kulturnih licnosti od nedavno zapoceli su akciju pod nazivom 'Veronavika'. Potpisali su proglas protiv veronauke, osnovali internet

web stranicu i svakodnevno objavljuju oglase u novinama, gde obavestavaju javnost o razlozima poziva na bojkot.

"Postovani roditelji, da li vidite razliku u sledecim stavovima? Zelim da moje dete upozna razlicite religije NASPRAM zelim da moje dete upozna samo svoju religiju" - ovako glasi pocetak oglasa objavljenog u beogradskom dnevnom listu DANAS, 7.9.2001.

Osnovni prigovor potpisnika jeste kršenje ustavnog principa da je Srbija sekularna država, kao i da uvođenje veronauke "stvara novi izvor nedopustivih diskriminacija i konflikata na osnovu vere i drugih ubeđenja,... da se ugrozavaju osnovna dečija prava političkim instrumentalizovanjem vaspitno-obrazovnog sistema... kao i da ugrozava multikonfesionalnost i multikulturnu koegzistenciju u državi, posebno u Vojvodini".

U Vojvodini, naime, postoji najmanje 60 registrovanih verskih zajednica.

Potpisivanje i akcija traju i dalje, a broj potpisnika je sve veći. Međutim odluke su već donete i malo je verovatno da će građanska akcija nešto moći da promeni u ovoj školskoj godini. Moguće je da će Ministarstvo prosvete ipak napraviti procenu situacije na polugodistu i na kraju godine i da će tada neumitno doći do određenih promena.

Kakvi god bili rezultati ove građanske pobune, vladina odluka će svoj pravi ispit doživeti vrlo skoro, kada se bude znalo koliko će tačno deca pohađati veronauku. To će se znati čim roditelji potpisu prijavnicu koje će svako dete poneti kući iz škole. Posle sabiranja brojki svaka škola će znati za koliko deca treba da organizuje koju versku poduku. Brojke će, svakako, biti predmet novih briga, jer je već sada izvesno da se mnoga deca i roditelji neće olako izjasniti u korist veronauke. A pričalo se da nema dovoljno ni veroučitelja.

Do tada, škole čekaju detaljna uputstva, roditelji razmišljaju, država piše uredbu i planira da menja zakone.

Verske zajednice uključene u uredbu (pored pravoslavaca tu su još katolici, pripadnici islamske veroispovesti, Jevreji, luterani i reformate), trljaju ruke jer će država ovim putem finansirati njihove verske aktivnosti.

Branko Bjelajac je dopisnik Keston News Agency iz Beograda.